

Diagnostikovanie dieťaťa na konci preprimárneho vzdelávania

Lipnická Milena

Abstrakt: Pedagogické diagnostikovanie dieťaťa na konci preprimárneho vzdelávania uzatvára komplexné a systematické poznávanie, posudzovanie a hodnotenie dieťaťa počas celej dochádzky do materskej školy. V poslednom roku vzdelávania v materskej škole učitelia cielene diagnostikujú pripravenosť dieťaťa na primárne vzdelávanie. Pritom nadväzujú na diagnostikovanie školskej zrelosti špecialistami v medicíne, psychológii a špeciálnej pedagogike. V procese diagnostikovania školskej pripravenosti detí učitelia využívajú rozmanité diagnostické metódy, materiály a záznamové hárky. Učitelia zisťujú aktuálne spôsobilosti dieťaťa na konci preprimárneho vzdelávania, ako východiskové spôsobilosti pre primárne vzdelávanie v súlade so štátnym kurikulumom.

Kľúčová slova: školská spôsobilosť, školská zrelosť, školská pripravenosť, preprimárne vzdelávanie, pedagogické diagnostikovanie.

Abstract: The pedagogical diagnosis of child at the end of pre-primary education closes the comprehensive and systematic learning, assessment and evaluation of the child during its attendance in the kindergarten. In the last year of education in kindergarten, the teachers purposefully diagnose the readiness of the child for primary education. In doing so, they follow also the diagnosis of school readiness by the specialists in medicine, psychology and special pedagogy. In the process of the school readiness diagnosis of children, the teachers use variety of diagnostic techniques, materials and recording sheets. The teachers find out the current capabilities of the child at the end of its pre-primary education as baseline capabilities for primary education in accordance with the national curriculum.

Key words: educational capability, school maturity, school readiness, pre-primary education, pedagogical diagnosis.

1 Úvod

Diagnostikovanie školskej spôsobilosti je zisťujúcim, pomáhajúcim i preventívnym procesom. Odhaľujú sa ním dispozície i potenciality dieťaťa pre primárne vzdelávanie, čím sa dieťaťu pomáha, pretože sa predchádza možným neúspechom a záťažou povinnosťami, ale aj sa dieťa ochraňuje, aby nestagnovalo, ak je do školy pripravené. Pomáha sa i rodičom, ktorí nemusia zvýšeným úsilím riešiť problémy dieťaťa a tiež učiteľom, pretože môžu nadviazať na porovnateľné (nie rovnaké) kompetencie detí. V súlade s poslaním zisťovania školskej spôsobilosti dieťaťa je spracovaná aj táto štúdia. Jej cieľom je prezentovať výsledky analýzy ucelených metodík, testov a skúšok vhodných pre diagnostikovanie školskej pripravenosti dieťaťa učiteľmi na konci preprimárneho vzdelávania.

2 Školská spôsobilosť detí

Školská spôsobilosť je podľa Zákona 245/2008 o výchove a vzdelávaní (§2, ods. b) „*súhrn psychických, fyzických a sociálnych schopností, ktorý dieťaťu umožňuje stať sa žiakom a je predpokladom absolvovania výchovno-vzdelávacieho procesu v škole.*“ Školská pripravenosť

integruje **komplex charakteristík dieťaťa, očakávaní rodičov, úrovne domáceho prostredia, pôsobenia predškolského vzdelávania a požiadaviek školského systému.** (Mertin, 2003) Školská spôsobilosť je **posudzovaná** v dvoch rovinách, **v rovine školskej zrelosti a v rovine školskej pripravenosti.** Obidve roviny determinujú oblasti i proces diagnostikovania aj kompetentnosť odborníkov, ktorí diagnostikovanie realizujú.

Školská zrelosť

Základom prvotnej koncepcie školskej zrelosti boli štúdie Böhlerovej, Kerna, Baarovej (podľa Vágnerová, Valentová, 1991) aj iných psychológov. Zamerali sa na charakteristiky dieťaťa, ktoré súvisia s vývinovými zmenami typickými okolo šiesteho roku života. Školskú zrelosť podložili úrovňou psychofyzického zrenia, ktoré fyziologicky prebieha v ohraničených vývinových etapách. Myšlienku odkladu školskej dochádzky spojili s čakaním na „dozretie pre školu,“ čím podcenili učenie a sociálne príčiny podieľajúce sa na školských (ne)úspechoch dieťaťa. Langmeier a Krejčířová (1998) chápanie školskej zrelosti rozšírili o sociálne faktory. Za dôležité považujú **poznávanie jednoty psycho-somato-sociálneho vývinu dieťaťa na konci predškolského obdobia.** Školská zrelosť je „*dosiahnutie takého stupňa vývinu, že je dieťa schopné plnohodnotne sa zúčastňovať školského vyučovania a úspešne zvládať školské požiadavky.*“ Fyzické a psychické dispozície dieťaťa pre plnenie požiadaviek školy súvisia s pocitom šťastia a sú dobrým základom jeho školskej úspešnosti aj spokojného života. **Školská zrelosť je spojená s biologickým zrením centrálnej nervovej sústavy (ďalej CNS) a vekom dieťaťa.** Tieto podmieniajú emocionalitu, úroveň socializácie aj primerané výkony vo vzdelávaní dieťaťa. (Kariková, 2007) Túto väzbu potvrdzuje i Zelinová (2007). Ukazovatele zrenia CNS a biologických funkcií organizmu považuje vzhľadom k veku dieťaťa za stabilne nemenné, oproti iným činiteľom, ktoré pre jeho školskú úspešnosť možno rozvíjať. Smiková (2008, s. 2) tvrdí, že zrenie CNS sa prejavuje „*dosiahnutím určitej telesnej, rozumovej, senzorickej, motorickej, citovej a regulačnej úrovne organizmu.*“ Koťátková (2008) v **školskej zrelosti** vidí konkrétne predpoklady dieťaťa v oblasti uplatňovania potrebných myšlienkových operácií, vyjadrovacích schopností, aktivity a sústredenosti i adekvátnych reakcií na podnety vo vyučovaní. Dosiahnutie potrebnej úrovne zrelosti (vnútorných podmienok dieťaťa) je základný predpoklad pre zámerné rozvíjanie dieťaťa vonkajšími vplyvmi školského prostredia. **Posudzovanie školskej zrelosti spadá do kompetencií špecialistov v psychológii a medicíne.**

Školská pripravenosť

Vysvetľovanie pojmu **školská pripravenosť** je mnohokrát zamieňané s podstatou školskej zrelosti, aj keď sú tieto dve zložky školskej spôsobilosti dieťaťa neoddeliteľné, posudzujú sa paralelne aj sa porovnávajú a hodnotia spoločne. Výsledky, ktoré z nich vzišli sa prepájajú v rámci vytvárania komplexného obrazu o dieťati a jeho budúcej školskej perspektíve. **Školská zrelosť a školská pripravenosť sa líšia cieľmi, oblastami a spôsobmi poznávania aj kompetentnosťou odborníkov v diagnostikovaní.** Spojitosťou školskej zrelosti a pripravenosti sa zaoberali Končeková (2010) aj Koťátková (2008). Zhodujú sa, že školská pripravenosť je potrebný stav všeobecných vedomostí, praktických zručností a návykov dieťaťa dôležitých pre vzdelávanie v základnej škole. Smiková (2008) školskú pripravenosť

spája s kľúčovými kompetenciami dieťaťa dôležitými pre nadväzujúce vzdelávanie aj praktické činnosti. Mertin (2003) spresňuje, že ide o spôsobilosti, ktorým sa dieťa učí vplyvmi vonkajšieho prostredia a zámernej výchovy. Školská pripravenosť je **súhrn poznatkov, schopností a zručností, sociálnych a sebaobslužných návykov, emocionálnej a sociálnej samostatnosti, ktorými dieťa disponuje pred nástupom do školy na takej úrovni, aby zvládlo povinnosti školáka.** (Kasáčová, Cabanová, 2011) Školská pripravenosť dieťaťa sa zisťuje **vzhľadom k náročnosti vzdelávacieho programu, podľa ktorého sa bude vzdelávať v základnej škole, aj podľa ktorého sa vzdelávalo v materskej škole.** Posudzovanie školskej pripravenosti preto môže súvisieť so špecifickým zameraním škôl (napr. jazykových, športových, matematických, umeleckých, špeciálnych a iných). Diagnostikujú sa predpoklady dieťaťa, na ktoré treba nadviazať v primárnom vzdelávaní alebo v predprimárnom vzdelávaní, ak sa z opodstatnených dôvodov začiatok školskej dochádzky u dieťaťa odloží. Podľa Huľovej (2012) diagnostikovanie školskej pripravenosti zabezpečuje plynulý prechod dieťaťa z materskej školy do základnej školy. Diagnostikovanie školskej pripravenosti nemôže byť formálnou záležitosťou plnenia si povinnosti diagnostikujúcich subjektov či selekcie detí na nadpriemerných, priemerných, podpriemerných budúcich školákov, ani výberom tých najlepších do prestížnych škôl či nepripravených detí do špeciálnych škôl a tried. Diagnostikovanie prispieva k zabezpečeniu rovnosti šancí a príležitostí vo vzdelávaní detí, slúži objektívnemu poznávaniu spôsobilostí dieťaťa, aby sa v škole cítilo úspešné a spokojné, a aby vzdelávanie podľa určitého programu, bolo pre dieťa najvýhodnejšou možnosťou. Výsledkom diagnostikovania školskej pripravenosti dieťaťa nemá byť diagnóza vyjadrená slovami pripravený/nepripravený, ale výstižné charakterizovanie najvýznamnejších predpokladov dieťaťa pre primárne vzdelávanie. Prognóza má obsahovať všetky odporúčania a návrhy, ktoré z pedagogického diagnostikovania dieťaťa vzišli, aby sa optimalizoval proces jeho výchovy a vzdelávania s ohľadom na aktuálny stav rozvoja osobnosti dieťaťa. **Školskú pripravenosť diagnostikujú učitelia predprimárneho aj primárneho vzdelávania a odborníci v oblasti špeciálnej pedagogiky, sociálnej pedagogiky a liečebnej pedagogiky.** Pedagogickí a odborní zamestnanci škôl pri posudzovaní školskej pripravenosti sledujú **nadväznosť, vedomosti, schopnosti, postojev a osobnostných vlastností detí v rôznych druhoch vzťahov (k sebe, k ľuďom, svetu) vo vzdelávacích oblastiach, ktorých obsah sa kontinuálne vyučuje v materskej škole aj v základnej škole.** Diagnostikovaním školskej pripravenosti sa nezisťuje to, čo nesúvisí s cieľmi a obsahom ďalšieho vzdelávania dieťaťa, čo nemôžu vzdelávajúce subjekty zmeniť a ani zásadne ovplyvniť. O podstatných skutočnostiach psychického a fyzického zdravia a vývinu dieťaťa sa učitelia dozvedajú z výsledkov diagnostikovania školskej zrelosti špecialistami v systéme výchovného poradenstva i klinickej sfére. **Tímový prístup viacerých odborníkov v diagnostikovaní školskej pripravenosti dieťaťa je jednou zo záruk objektivity jej poznania a hodnotenia.**

3 Diagnostikovanie školskej pripravenosti detí

Učitelia detailnejšie poznávajú školské spôsobilosti dieťaťa v zmysle cieľov, ktoré si v jeho diagnostikovaní vymedzia. Uskutočňujú systematický proces pedagogického diagnosti-

kovania v prípravnej, realizačnej a hodnotiacej fáze, lebo **diagnostikovanie školskej pripravenosti nie je len záležitosťou obdobia pred zápisom dieťaťa do základnej školy a nevzťahuje sa len na výsledky výchovno-vzdelávacieho procesu. Obraz o školskej pripravenosti dieťaťa pozostáva z parciálnych poznatkov o dieťati v priebehu celkovej dochádzky do materskej školy.** Na konci preprimárneho vzdelávania sa dlhodobý proces diagnostikovania dieťaťa zhodnocuje, teda **či dieťa nadobudlo minimum kompetencií, dôležitých pre vzdelávanie v základnej škole vzhľadom k vlastným vzdelávacím možnostiam a podmienkam svojho života.** Ak výsledky diagnostikovania školskej pripravenosti dieťaťa poukážu na potrebu odborného diagnostikovania v zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie, učitelia v poradenskom procese rodičom, zákonným zástupcom túto možnosť odporúčia.

Učiteľ v diagnostikovaní poukazuje na silné a slabé stránky rozvoja osobnosti dieťaťa, avšak humánnym a etickým spôsobom s pozitívnou perspektívou. **V diagnostikovaní učiteľ dbá, aby: dieťa nevedelo, že je diagnostikované,** diagnostické aktivity a úlohy má vnímať ako hrovú, zábavnú činnosť bez vedomia, že je pozorované, testované, skúšané, hodnotené, **za krátky čas zistil čo najviac relevantných poznatkov a informácií o dieťati,** diagnostikoval v edukačnom procese, nie v umelo vytvorených podmienkach diagnostických činností a situácií, **zistoval len to, čo je pre vzdelávanie a život dieťaťa skutočne dôležité,** k tomu využíva každodenne sa striedajúce situácie života a učenia sa, ktoré odkrývajú jedinečné momenty správania sa a vonkajších prejavov dieťaťa vo vzťahu k sebe aj iným a výkony dieťaťa, **nepreberal zodpovednosť v diagnostikovaní za iných odborníkov,** aby učiteľ nezisťoval to, na čo v edukácii nevie, nemôže nadväzovať a reagovať, nesuploval iných odborníkov v diagnostikovaní aj za nich nerozhodoval.

Pozitívnym zameraním diagnostického procesu sa predchádza:

- charakterizovaniu dieťaťa ako problémového a neschopného vzdelávať sa podľa vzdelávacieho programu základnej školy, keď sa neuvažuje nad hľadaním úpravy programu pre dieťaťa, ale nad alternatívou vzdelávania v špeciálnej triede alebo škole,
- negatívnym postojom a neobjektívnemu hodnoteniu zo strany učiteľov, pretože požiadavky dieťaťa na úpravy vzdelávania nemusia byť také náročné, ako sú napísané v negatívne zameranej pedagogickej charakteristike alebo v správe z odborného vyšetrenia,
- zbytočným odkladom povinnej školskej dochádzky, keď učitelia a odborníci v diagnostikovaní zisťujú nepodstatné skutočnosti, vyhľadávajú to, čo si pre všetky deti v oblastiach diagnostikovania „predpísali,“ určili, pričom ozajstné kvality - výnimočnosť dieťaťa zostanú nepovšimnuté.

Vzdelávaciu perspektívu dieťaťa môžu poškodiť oblasti diagnostikovania, ktoré sú nevýznamné, pretože dieťaťa má iné prednosti. Napríklad, ak učiteľ sleduje, či si dieťa zaväzuje šnúrky na topánkach a nepoznáva dôležitejšie kvality osobnosti pre vzdelávanie napr. vlastností prosociálneho správania alebo predpoklady pre spoluprácu s ostatnými deťmi a učiteľom. Takýchto rozporov v oblastiach diagnostikovania môže existovať viacero. Ich dôsledkom je, že výsledky diagnostikovania školskej pripravenosti dieťaťa nebudú objektívne. Preto nie je vhodné, ak sa do oblastí diagnostikovania začlenia také skúsenosti dieťaťa, ktoré nepatria do predpokladov vzdelávania v základnej škole. Môže to byť spôsobené aj v prípade, že si učiteľ zamieňa oblasti diagnostikovania školskej pripravenosti

dieťaťa s oblasťami posudzovania jeho školskej zrelosti, čím zasahuje do diagnostických kompetencií iných odborníkov v diagnostikovaní.

Učiteľ v procese pedagogického diagnostikovania dieťaťa na konci preprimárneho vzdelávania **porovnáva** aktuálne schopnosti, vedomosti, postoje a vlastnosti dieťaťa s **kritériami**:

- **internými**, keď sa sleduje individuálne napredovanie dieťaťa a aktuálne zistenia sa porovnávajú s predchádzajúcimi obdobiami jeho osobnostného rozvoja,
- **externými**, keď sa porovnávajú a hodnotia výsledky učenia, hry a práce dieťaťa s cieľmi a obsahom školského alebo individuálneho kurikula edukácie.

Každý z uvedených typov kritériálneho poznávania, posudzovania a hodnotenia dieťaťa si vyžaduje spoluprácu viacerých špecialistov v diagnostickom procese, aby informácie a zistenia o dieťati boli komplexné – z viacerých zdrojov a objektívne. V procese diagnostikovania učiteľ zisťuje „zónu aktuálneho vývinu“ a odhaduje „zónu najbližšieho vývinu“ dieťaťa vo všetkých stránkach jeho osobnosti, aby sa dieťaťu poskytla pomoc a vedenie v súlade s cieľmi a obsahom vzdelávania.

4 Metodiky, testy a skúšky v diagnostikovaní školskej pripravenosti detí

Poznávanie schopností, vedomostí, postojov a osobnostných vlastností dieťaťa v jednotlivých vzdelávacích oblastiach, umožňujú metódy diagnostikovania, aplikované jednotlivo alebo z ucelených metodík, určených pre poznávanie a hodnotenie vývinu dieťaťa v predškolskom období. **Pre komplexné posudzovanie školskej pripravenosti detí nebola doposiaľ vydaná metodická príručka či ucelený diagnostický materiál.** Učiteľia túto medzeru v štandardizovaných diagnostických materiáloch vyplňajú rôzne. Buď **preberajú testy a skúšky** určené pre psychológov či špeciálnych pedagógov, niekedy „laické“ postupy kolujúce po internete alebo si **tvoria vlastné diagnostické nástroje.** Ďalšou možnosťou je, že si **vypracúvajú ucelené diagnostické materiály v rámci internej dokumentácie v materskej škole** alebo sú zapojení do kolobehu „putujúcich“ diagnostických materiálov v rámci výmeny dobrých skúseností medzi učiteľmi. Tu však existuje riziko, že aj u kvalitných diagnostických materiálov, ktoré vzišli z výskumných prác či projektov, sa „akosi“ stratí autorská príslušnosť, pričom môžu byť i modifikované, alebo nepochopené v podstate a súvislostiach, ale sú šírené cez sociálne siete, edukačné portály, v priamom kontakte.

Pri diagnostikovaní školskej pripravenosti dieťaťa učiteľia uplatňujú viaceré dostupné, na čas a prostriedky ekonomické metódy, akými sú **pozorovanie, rozhovor, hra, testy a skúšky, analýza procesu a výsledkov činností dieťaťa, študovanie dokumentácie.** Zvyčajne sú úzko zviazané s oblasťami diagnostikovania, vymedzenými v záznamových hárkoch vlastnej konštrukcie alebo známych či neznámych autorov (bližšie Lipnická, 2012) **Autorizované, modifikované metodiky pedagogického diagnostikovania, ale i čiastkové testy, skúšky či záznamové hárky** učiteľia získavajú z odborných kníh, diagnostických materiálov alebo metodických príručiek. Objektivite poznávania dieťaťa škodí, ak učiteľ aj s dobrým úmyslom využíva testy a postupy diagnostikovania psychológov, lekárov, špeciálnych pedagógov alebo liečebných pedagógov.

Ďalej je prezentovaný **prehľad materiálov, vhodných pre pedagogické diagnostikovanie dieťaťa v materskej škole**. Tieto môžu byť modifikované a aplikované aj v diagnostikovaní školskej pripravenosti dieťaťa učiteľmi predprimárneho i primárneho vzdelávania. Ich súčasťou nie sú učiteľom známe testy ako napr. Jirásekov test školskej zrelosti, Vinelandská škála sociálnej zrelosti, Test tváre (face test – FT), Gopingen test školskej zrelosti, Matějčekov test obkresľovania a iné, pretože patria do kompetencií psychológov napriek tomu, že podľa povrchného názoru sú jednoduché na administráciu. Avšak opak je pravdou, pretože zistenia treba vyhodnocovať a interpretovať podľa štandardizovaného postupu, a odborné spôsobilosti učiteľov k tomu nie sú dostačujúce.

Metodiky vhodné pre pedagogické diagnostikovanie školskej pripravenosti dieťaťa	
Názov: Pozorovací hárok dieťaťa	<p>Autori: Hansen, K. A. – Kaufman, R. K. – Walsh, B. K.</p> <p>Zdrojový dokument: <i>Metodická príručka pre predškolskú výchovu KROK ZA KROKOM</i>. Žiar nad Hronom: Nadácia škola dokorán, 1999. ISBN 80-968292-0-3. s. 171 – 178.</p> <p>Diagnostické dispozície: Umožňuje pozorovať a hodnotiť dieťa v oblasti sociálneho vývinu, jazyka, rozumového vývinu, tvorivosti a telesného vývinu.</p> <p>Kritéria hodnotenia: na škále 1= nie je pozorované, 2 = v počiatočoch, 3 = vyvíja sa, 4 = vždy pravidelne.</p>
Názov: Diagnostika dítěte předškolního věku.	<p>Autori: Bednářová, J. – Šmardová, V.</p> <p>Zdrojový dokument: <i>Diagnostika dítěte předškolního věku. CO by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let</i>. Brno: Computer Press, a. s., 2007. ISBN 978-80-251-1829-0. 212s.</p> <p>Diagnostické dispozície: Ide o ucelenú metodiku diagnostikovania motoriky, grafomotoriky, zrakového vnímania a pamäti, sluchového vnímania a pamäti, vnímania priestoru a času, základných matematických pojmov, reči a myslenia, sociálnych zručností, sebaobsluhy a hry dieťaťa. K uskutočňovaniu diagnostikovania sú v každej oblasti spracované diagnostické úlohy aj kritériá hodnotenia výsledkov ich plnenia podľa postupnosti vývinu aj očakávaných prejavov spôsobilostí dieťaťa. Pre zapisovanie výsledkov diagnostikovania sú pripravené záznamové hárkky. Súčasťou metodiky diagnostikovania sú i námety pre rozvoj schopností a zručností dieťaťa v určitom veku.</p>
Názov: Materiály pre záverečné hodnotenie.	<p>Zdrojový dokument: podľa španielskej publikácie Libro Guia – LÁPIZ. Česky: <i>Šimon půjde do školy. Program všestranného rozvoje předškolního dítěte</i>. Praha: Portál, 1995, ISBN 80-7178-046-4. s. 207 - 221.</p> <p>Diagnostické dispozície: Obsahuje podrobne rozčlenené oblasti diagnostikovania dieťaťa vymedzené záznamových hárkoch. Učiteľ môže do nich vpisovať vlastné poznámky, ktoré sa týkajú</p>

<p>pozorovaných činností detí vo veku od 3 do 6 rokov a to v troch oblastiach: rozvoj osobnosti a samostatnosť dieťaťa, prírodné a sociálne prostredie, komunikácia a osobný prejav. Prejavovanie čiastkových schopností u dieťaťa, učiteľ hodnotí stupňami hodnotenia <i>A. vždy, B. často, C niekedy, D. nikdy.</i></p>
<p>Názov: Pedagogická diagnostika dieťaťa</p> <p>Autori: Nováková, M.</p> <p>Zdrojový dokument: Košice: NOMI, s.r.o., 2001.</p> <p>Diagnostické dispozície: Diagnostický zošit má roztriedené oblasti diagnostikovania dieťaťa v súlade so štátnym kurikulumom predškolského vzdelávania. Je určený na komplexné diagnostikovanie rozvoja osobnosti dieťaťa, avšak bez presných kritérií jeho hodnotenia a určovania vzdelávacej diagnózy a prognózy. Učiteľ rôznymi metódami diagnostikovania prichádza k poznatkom o dieťati v určených oblastiach rozvoja, ktoré má krátkym opisom do zošita zaznamenať.</p>
<p>Orientačné testy a skúšky vhodné pre pedagogické diagnostikovanie školskej pripravenosti dieťaťa</p>
<p>Názov: Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky</p> <p>Autori: Švancarová, D. – Kucharská, A.</p> <p>Zdrojový dokument: Praha: Scientia.</p> <p>Diagnostické dispozície: Test je určený pre včasnú depistáž detí ešte pred nástupom do základnej školy v prevencii poruchy čítania a písania. Testovať môžu i zaškolení učitelia. Test má 56 položiek v 13 subtestoch, ktoré obsahujú 2 – 3 úlohy. Súčasťou testu je i obrázkový materiál. K testovaniu je treba pripraviť papier s tromi linajkami k predkresľovaniu znakov (subtest 11). Oblasťami testovania sú parciálne kognitívne procesy: zrakové a sluchové vnímanie, artikulačná obratnosť, schopnosť učenia sa, tvorba rýmov a jemná motorika, ktoré sú autorkami považované za predpoklady v učení sa čítať a písať. Testovací materiál obsahuje presné postupy administrácie testu aj podrobné zdôvodnenia klinických východísk testu. Jeho súčasťou je i výskum a štatistika v procese štandardizácie testu.</p>
<p>Názov: Kontrolleret Tegneiagttagelse u nás známy ako Kresebný test školskej spôsobilosti</p> <p>Autori: Tove Crogh, na naše podmienky test upravili Gajdošová, E. – Herényiová, G.</p> <p>Zdrojový dokument: Gajdošová, E. – Herényiová, G. <i>Kresebný test školskej spôsobilosti</i>. Bratislava: PSYCHO-INSIGHT, spol. s. o., 1996. 22s.</p> <p>Diagnostické dispozície: Kresebný test je uceleným testovacím materiálom so zdôvodneniami jeho významu aj diagnostického určenia. Umožňuje získať informácie o pracovnom tempe a štýle, o motorickej koordinácii, vizuálnych schopnostiach, zapamätávaní, verbálnom porozumení pojmom a matematických schopnostiach dieťaťa. Obsahuje presne určený postup administrácie testu v rovine inštrukcií, analýzy a interpretácie. Učiteľ posudzuje priebeh a výsledky kresbových činností dieťaťa, aby orientačne zistil jeho schopnosti pre školu aj včasne odhalil vážne nedostatky a problémy v jeho osobnostnom vývine.</p>

<p>Názov: Skúška vedomostí predškolských detí</p> <p>Autori: Matějček – Strnadová - Wágnerová</p> <p>Zdrojový dokument: Bratislava: Psychodiagnostické a diagnostické testy, n. p., T – 138/slov.</p> <p>Diagnostické dispozície: Testovací materiál je zložený z úvodných inštrukcií pre diagnostikujúcu osobu pri kladení otázok i hodnotení dieťaťa. Ďalej sú určené oblasti diagnostikovania dieťaťa metódou rozhovoru. Diagnostikovanie je zamerané na vedomosti dieťaťa v oblasti: spoločenské zaradenie, počet, čas, hry a šport, rozprávky, zvieratá, rastliny, domácnosť, nástroje, zamestnanie. V každej oblasti sú prejavované vedomosti dieťaťa hodnotené určeným počtom bodov, ktoré sa v závere diagnostikovania spočítajú a kvalitatívne interpretujú podľa metodické príručky.</p>
<p>Názov: Test pripravenosti detí na písanie</p> <p>Autor: Lipnická, M.</p> <p>Zdrojový dokument: <i>Počiatkové čítanie a písanie detí predškolského veku</i>. Prešov: Rokus, 2009.</p> <p>Diagnostické dispozície: Orientačný grafický test je zameraný na zisťovanie úrovne grafomotoriky a počiatkového písania u detí v období pred školským písaním a čítaním. Na základe vyhodnotenia vypracovaných úloh je možné zachytiť individuálne špecifiká v rozvoji grafomotoriky a počiatkového písania. Test môžu využívať učiteľky v materskej škole aj odborní zamestnanci poradenských centier. Test obsahuje tri diagnostické položky:</p> <p>„Kresba ľudskej postavy chlapca, alebo dievčaťa podľa výberu dieťaťa.</p> <p>Počiatkové písanie.</p> <p>Grafická reprodukcia tvarov a prvkov písania.“</p> <p>Jeho súčasťou sú i kritériá hodnotenia grafickej produkcie dieťaťa s ohľadom na rozpoznanie špeciálnych potrieb v grafomotorike a pripravenosť na písanie v základnej škole.</p>
<p>Názov: Pozorovací zošit PŠS</p> <p>Zdrojový dokument: Bratislava: Psychodiagnostické a diagnostické testy, n. p., T – 158/slov.</p> <p>Diagnostické dispozície: Určená schéma pozorovania 5 – 6 ročných detí je spojená s príručkou pre administráciu a pomocným záznamovým hárkom ku škále PŠS, na zadnej strane ktorého môže dieťa kresliť. Psychológ, ale i zaškolený učiteľ pozoruje deti v každodenných činnostiach v materskej škole. Okrem toho pozorované dieťa požiadava o splnenie 3 úloh. Hodnotenie dieťaťa prebieha pomocou jednoduchého bodového systému (s rozpätím 1 – 3 bodov pre každú zo 16 oblastí pozorovania). Každý pridelovaný bod je zreteľne definovaný úrovňou výkonu, správania sa dieťaťa. Učiteľ schému vyplňuje spôsobom, že v každej oblasti zakrúžkuje ten bod, ktorý najvýstižnejšie charakterizuje hodnotené dieťa. Potom učiteľ spočíta príslušné body podľa návodu na str. 4. Na základe toho vypracuje písomnú charakteristiku dieťaťa s vymedzením oblastí, v ktorých treba dieťaťu venovať osobitnú pozornosť.</p>

Názov: **Detský skríning**

Autori: **Kline, P. – Graham, C. – King, W. – Wrigley, J.**, upravili Senka, J. – Páleník, Ľ. – Medved'ová, Ľ.

Zdrojový dokument: Bratislava: Psychodiagnostika a. s. 2004/2004. T - 100.

Diagnostické dispozície: Pozostáva z príručky, skríningu, profilu, 2 záznamových hárkov, skórovacieho hárku a príloh. Pomáha identifikovať deti s pravdepodobnými ťažkosťami v učení. Použiteľný je najmä pri prechode dieťaťa z materskej do základnej školy. Pomáha zisťovať „rizikové deti“ s výchovnými, sociálnymi alebo emocionálnymi problémami v začiatkoch školskej dochádzky.

5 Záver

pripravenosti dieťaťa neexistujú štandardizované, ani výskumne Syntéza, sprehl'adnenie metodík, testov, skúšok a pozorovacích záznamov pre pedagogické diagnostikovanie školskej pripravenosti dieťaťa informuje o dostupných možnostiach poznávania dieťaťa. Učiteľ tým, že si vyberie z ponuky hotových materiálov pre pedagogické diagnostikovanie, šetrí čas pre iné činnosti súvisiace s edukáciou detí. Jeho kvalifikácia mu ale dáva predpoklady pre tvorbu diagnostických materiálov a metodík. Ide ale o proces zdĺhavý a náročný na štúdium i akčný výskum, v ktorom si overí ich validitu aj reliabilitu. Je preto na rozhodnutí učiteľa, aký prístup si vyberie. **Z výsledkov analýzy diagnostických materiálov a metodík však vyplýva, že pre diagnostikovanie školskej overené a je potrebné ich vytvoriť, výskumne overiť aj do praxe zaviesť adekvátnym vzdelávaním učiteľov.**

Literatúra

BEDNÁŘOVÁ, J. ŠMARDOVÁ, V. Diagnostika dítěte předškolního věku. Brno: Computer Press, 2008. 108 s. ISBN 978-80-251-1829-0.

GAJDOŠOVÁ, E. – HERÉNYIOVÁ, G. Školský test školskej spôsobilosti. Bratislava: Psycho-insight, 1996.

HULOVÁ, Z. Kontinuita pedagogického diagnostikovania v ranej edukácii. In BABIAKOVÁ, S. – CABANOVÁ, M. (eds.) Diagnostikovanie a hodnotenie v škole. Banská Bystrica: PF UMB, 2012. ISBN 978-80-557-0442-5. s. 117 – 133.

JIRÁSEK, J. Diagnostika školní zralosti. In ŠVANCARA, J. Diagnostika psychického vývoje. Praha: Avicenum, 1980. 08-084-80. s. 248-262.

KARIKOVÁ, S. Zrelosť CNS ako predpoklad pre úspešné zvládnutie roly školáka. In KASÁČOVÁ, B. - LIPNICKÁ, M. - GAŠPAROVÁ, E. Školská pripravenosť detí. Banská Bystrica: 2007, Spoločnosť pre predškolskú výchovu. 341 s. ISBN 978-80-89183-26-5.

- KASÁČOVÁ, B., CABANOVÁ, M. Pedagogická diagnostika. Teória a metódy diagnostikovania v elementárnej edukácii. Banská Bystrica: PF UMB, 2011. 136 s. ISBN 978-80-557-0328-2.
- KONČEKOVÁ, Ľ. Vývinová psychológia. 3. aktualizované vydanie. Prešov: 2010, Vydavateľstvo Michala Vaška. 312 s. ISBN 078-80-7165-811-5.
- KOŤÁTKOVÁ, S. Dítě a mateřská škola. Praha: Grada publishing, a.s., 2008. 193 s. ISBN 978-80-247-1568-1.
- LANGMEIER, J. – KREJČIOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X.
- LIPNICKÁ, M., UJČIKOVÁ, V. Kresba ako pedagogicko-diagnostický nástroj poznávania dieťaťa predškolského veku. Spoločnosť pre predškolskú výchovu. 2012. ISBN 978 – 80 – 971016 – 0 - 2
- MERTIN, V. Příprava dítěte pro základní školu-problematika školní připravenosti. In MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. (eds.) Psychologie pro učitelky mateřské školy. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-799-X. s. 217-230.
- SMIKOVÁ, E. Školská spôsobilosť. In Manažment v materskej škole. 2. diel. Bratislava: Dr. Josef Raabe Slovensko s.r.o., 2008. ISBN 978-80-89182-17-6. E 1.5, s. 1-14.
- Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie. Bratislava: MŠ SR a ŠPÚ, 2008. ISBN 978-80-969407-5-2.
- TURANOVÁ, V. Diagnostikovanie školskej pripravenosti. Diplomová práca. Banská Bystrica: PF UMB, 2013. Školiteľ: PaedDr. Milena Lipnická, PhD.
- VÁGNEROVÁ, M., VALENTOVÁ, L. Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita. Praha: UK, 1991. 115 s. 382-116-90 17/90.
- VALENTOVÁ, L. Vstup dítěte do školy z hlediska školní připravenosti. In KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. (eds) Predškolská a elementárna pedagogika. Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-8083-525-5, s.219-231.
- ZELINOVÁ, M. Kultivácia osobnosti dieťaťa pred vstupom do školy. In KASÁČOVÁ, B. – LIPNICKÁ, M. – HUĽOVÁ, Z. (eds.) Školská pripravenosť detí v kontinuite predškolskej a elementárnej edukácie. Banská Bystrica: PF UMB, 2007. S. 26 – 31. ISBN 80-8083-333-8.

Legislatíva

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [cit. 2012-08-30]. Dostupné na internete: <http://www.minedu.sk/index.php?rootId=212>

Príspevok je výstupom riešenia projektu VEGA 1/0802/11 s názvom Tvorba a overovanie depistážnych diagnostických a výskumných nástrojov pre učiteľov primárneho vzdelávania, vedúci riešiteľ Mgr. Mariana Cabanová, PhD.

PaedDr. Milena Lipnická, PhD.

Katedra elementárnej a predškolskej pedagogiky PF UMB v Banskej Bystrici,

Ružová 13

974 01 Banská Bystrica

e-mail: milena.lipnicka@umb.sk